

1. Прочитайте текст, дотримуючись норм вимови й наголошування слів. “Любов до Батьківщини неможлива без любові до рідного слова. Тільки той може осягти своїм розумом і серцем красу, велич і могутність Батьківщини, хто збагнув відтінки і пахощі рідного слова, хто дорожить ним, як честю рідної матері, як колискою, як добрим ім’ям своєї родини. Людина, яка не любить мови рідної матері, якій нічого не промовляє рідне слово, – це людина без роду й племені” (В. Сухомлинський).

2. Виразно прочитайте улюблену поезію, дотримуючись акцентологічних норм.

3. Запишіть чотири пари слів близьких за звучанням, але різних за змістом. Уведіть їх у словосполучення або речення.

Першокурсники повинні знати, що характерними синтаксичними ознаками усного мовлення є вставні конструкції (на мою думку, звичайно, як всі ми знаємо); перевага надається коротким, не дуже складним реченням, які легше сприймаються на слух і вимовляються з певною інтонацією.

Така робота допомагає глибше осмислити теми, спрямовує на те, щоб студенти не просто розкрили поняття й сформуваправи, ілюструючи їх прикладами, а й засвоїли все, що стосується запропонованих тем, упорядкували всі відомості.

Завдання викладача полягає насамперед у тому, щоб переконати студентів, що знання української мови вимагає від кожного прагнення виражати свої думки найкращим, тобто зрозумілим, точним, зручним і доречним способом. Необхідно формувати в студентів свідоме розуміння необхідності урахувувати функціональну співвідносність мовної одиниці, розвивати стилістичну інтуїцію. Викладач не повинен бути пасивним слухачем відповідей студентів, у разі потреби слід виправляти, коротко рецензувати і відповідно до цього оцінювати відповідь. Студент, відчуваючи увагу й контроль викладача, привчається критичніше ставитися до свого мовлення, старанніше добирати потрібні слова, правильно будувати висловлювання.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Державна національна програма “Освіта” (Україна XXI ст.). – К.: Райдуга, 1994.
2. Єрмоленко С.Я., Мацько Л.І. Навчально-виховна концепція української (державної) мови // Дивослово. – 1994. – №7. – С.30.
3. Паламар Л.М. Лінгводидактичні основи формування україномовної особистості. К.: Укрзалізниця, 1997. – 322с.
4. Словник-довідник з української лінгводидактики. Навчальний посібник / Кол. авторів за редакцією М.Пентиліук. – К.: Ленвіт, 2003. – 149. – С. 83

УДК 378. 14

А.М. Тулаєва

ВИКЛАДАННЯ ОСНОВ ОХОРОНИ ПРАЦІ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Виробничий травматизм і професійну захворюваність не випадково порівнюють з національним лихом. Людство впоралося з епідеміями чуми, віспи, холери, знайшло способи боротьби з багатьма захворюваннями, але дотепер не навчилося надійно захищати людину, її здоров’я в процесі повсякденної праці. За даними Всесвітньої організації охорони праці, смертність від нещасних випадків на сьогодні займає третє місце після серцево-судинних і онкологічних захворювань. Нещасні випадки приносять не тільки горе і страждання потерпілим, їх рідним та близьким, але й тягнуть за собою великі, непоправні суспільні втрати, негативно впливають на економіку країни, рівень життя народу.

Тому зрозуміло, що охорона праці відіграє важливу роль, як суспільний чинник, оскільки, якими б вагомими не були трудові здобутки, вони не можуть компенсувати людині

втраченого здоров'я, а тим більше – життя, те й інше дається лише один раз. Окрім соціального, охорона праці має, безперечно, важливе економічне значення – це висока продуктивність праці, зниження витрат на оплату лікарняних, компенсацій за важкі та шкідливі умови праці тощо. Наслідки нещасних випадків коштують у 10 разів дорожче, ніж вартість заходів щодо попередження. Так, у 1996 році в Україні на заходи з охорони праці було витрачено 52 грн. на одного працюючого, в той же час витрати на відшкодування шкоди постраждалим на виробництві та ліквідацію наслідків нещасних випадків становили 268,3 млн.грн., або 950 грн. у розрахунку на одного постраждалого. У 1998 році виплати у зв'язку з відшкодуванням шкоди, заподіяної життю і здоров'ю працюючих, досягли майже 400 млн. грн. За кордоном підприємці вже давно підрахували, що більш економічно вигідно вкладати кошти в охорону праці, аніж прирікати себе на постійну ліквідацію наслідків нещасних випадків і аварій на виробництві.

На сучасному етапі розвитку цивілізації науково-технічний прогрес не тільки не гарантує повної безпеки людству, а й часто його результати призводять до надзвичайних ситуацій через антропогенний вплив на довкілля, недосконалість технологій та обладнання і суб'єктивний чинник виробництва. В умовах постійного зростання інтенсивності життєдіяльності людини, впровадження високих технологій та унікального обладнання різко зростає роль суб'єктивного чинника в оптимізації взаємовідносин людини з виробничим середовищем та сучасною виробничою і побутовою технікою.

Незалежно від сфер діяльності серед причин, які призводять до нещасних випадків, перше місце займає людський фактор (біля 75%), потім – техніка (біля 15%) і на кінець – середовище (біля 10%). За таких умов здійснюється роль особи у забезпеченні власної безпеки та безпеки оточуючих. Тому навчання та систематичне підвищення рівня знань працівників, населення України з питань охорони праці – це один із основних принципів державної політики в галузі охорони праці, фундаментальна основа безпеки праці і забезпечення ефективної профілактичної роботи щодо запобігання аваріям і травматизму на виробництві. Першим пунктом Державної програми навчання з питань охорони праці передбачено розроблення програми навчання від дошкільного до вузівського рівня з метою забезпечення безперервності цього навчання.

Помилка традиційного підходу до навчання з питань безпеки праці полягає в тому, що усвідомлення необхідності додержання заходів безпеки ми намагаємося прищепити дорослим людям, людям із цілком сформованими поглядами, певним мисленням. Саме тому ми не досягаємо потрібної нам мети. Тому новий підхід передбачає безперервне навчання з питань безпеки, яке необхідно починати з дитячого садка, коли діти одержують елементарні знання про небезпечні та шкідливі фактори, що реально існують у найближчому оточенні. Підґрунтям основ безпеки у дошкільному віці має бути притаманний всьому живому інстинкт самозбереження. Важливою ланкою навчання з питань безпеки життєдіяльності та охорони праці є шкільний етап, який повинен починатися з молодших класів, де викладачі знайомлять дітей з безпечною поведінкою у побутовому та шкільному середовищі. У загальній середній освіті передбачається виділення питань охорони праці, які у подальшому розвиваються у ПТУ, технікумах, де навчання з питань охорони праці передбачає орієнтацію на формування професійних знань та умінь стосовно майбутньої трудової діяльності. Вузівське навчання з питань охорони праці є продовженням етапів і становить вищий рівень у системі безперервного навчання. Першочергове завдання вузівського навчання з питань охорони праці-прищепити майбутнім спеціалістам почуття особистої відповідальності за прийняті важливі рішення з урахуванням питань безпеки на основі розвитку уміння правильно оцінювати та прогнозувати ситуацію. І якщо ми сформуємо в людині відповідне мислення, законопослухняність, відповідальне ставлення до безпеки життєдіяльності всіх і кожного зокрема, ми зможемо досягти позитивних результатів, тобто такого становища, коли додержання вимог правил безпеки буде нормою поведінки, коли це буде престижно. І такий працівник всебічно заохочуватиметься як морально, так і матеріально. Тоді кожний, незалежно від того, яку посаду обіймає, виконуватиме свої трудові обов'язки відповідно до

встановлених правил, а отже, безпечно. Безумовно, нові завдання та підходи зможуть реалізувати тільки спеціалісти, які мають відповідну підготовку, володіють відповідними знаннями, більш досконалішими формами та методами роботи з питань охорони праці.

Мислити людина починає тоді, коли в неї виникає потреба щось зрозуміти. Мислення, як правило, починається з проблеми або запитання, з подиву або з дивування, з виникнення суперечності.

“Проблема (від грец. *problema* – задача) – складне теоретичне або практичне питання, яке вимагає вивчення, розв’язання, – це суперечлива ситуація, яка виступає у вигляді протилежних позицій у поясненні будь-яких явищ, об’єктів, процесів, що потребують адекватної теорії для її розв’язання” [1].

Відомо, що організаційною одиницею будь-якої життєдіяльності людини і, як ми вважаємо, модульного навчання виступає проблемна ситуація. О.М.Матюшкін розкрив психологічні закономірності відкриття знань у проблемній ситуації та показав їх використання в управлінні процесом засвоєння знань.

Проблемна ситуація – інтелектуальне забруднення, яке треба розв’язати. Воно – джерело, необхідна умова розвитку учня, емоційний засіб у процесі навчання, сприяє оптимізації пізнавальної активності, підвищує ефективність навчання. Метою проблемного навчання є не тільки засвоєння основ науки, але і самого процесу одержання знань та наукових фактів, розвиток пізнавальних та творчих здібностей учнів.

Отже, логіка навчального процесу за формою наближається до логіки наукового пізнання, а за змістом – характеризується задачним підходом. Навчальний матеріал складається із системи пізнавальних задач, при розв’язанні яких учні засвоюють знання, нові способи дії.

Найважливішими функціями проблемного навчання є:

- підвищення наукового рівня навчання та ефективності формування наукового світогляду;
- виховання навичок творчого засвоєння та застосування знань;
- формування та накопичення досвіду творчої діяльності.

Слід зауважити, що складність управління проблемним навчанням полягає в тому, що мислительні операції: аналіз, синтез, порівняння, аналогія, узагальнення у кожного учня протікають по-різному і тому виникнення проблемної ситуації – процес суто індивідуальний, що вимагає від учителя здійснення диференційованого та індивідуального підходів до учнів [2].

Досягти запланованих результатів навчання можна завдяки управлінню внутрішньою психічною діяльністю учня. У зв’язку з цим вважаємо доречним проблемне навчання розглядати в контексті з модульною технологією і тому ми здійснили крок у розробці проблемно-модульної технології навчання з охорони праці для майбутніх педагогів.

Проблемно-модульна технологія навчання передбачає при проектуванні її змісту організацію викладачем на всіх етапах самостійної пошуково-творчої роботи студентів згідно їх здібностей щодо послідовного цілеспрямованого висунення та вирішення ними завдань. Які сприяють активному розумінню та засвоєнню ними знань.

При проблемно-модульному підході до навчання основна увага приділяється не структурній зміні навчання, а функціональній, знання учні здобувають не завдяки своїй пам’яті, а завдяки розвитку критичного мислення, яке є необхідним кроком до продуктивної творчості.

Дидактичний модуль ми розуміємо як функціональну єдність взаємопов’язаних структурних елементів – ланок, які в процесі засвоєння певного змісту освіти до певного рівня і в певних умовах реалізують як загально-педагогічні, так і спеціально дидактичні завдання.

Процес модульної організації навчання передбачає розробку структурно-функціональних моделей, які відображають навчальний зміст і технологію оволодіння ним. Згідно структури дидактичного модуля необхідно: визначити і конкретизувати цілі засвоєння

змісту навчального матеріалу, вибрати і розкрити зміст навчального матеріалу у вигляді структурної моделі на основі наукових понять, термінів, а також відібрати систему умінь, навичок, що формуються на основі засвоєння змісту навчального матеріалу, підібрати найбільш доцільні методи навчання репродуктивного, конструктивного і творчого характеру, розробити комплекс методів і засобів для визначення ефективності засвоєння знань.

Таким чином, дидактичний модуль є ефективним засобом самостійної навчально-пізнавальної діяльності студентів щодо засвоєння системи знань, умінь, навичок та формування емоційно-ціннісних ставлень особистості, сприяє значному скороченню часу на засвоєння змісту навчальної дисципліни, інтенсифікації процесу навчання.

Перебудова навчально-виховного процесу за проблемно-модульною технологією дозволяє:

- здійснювати диференційований підхід до побудови модулів;
- перетворити викладача на керівника дій студентів;
- забезпечувати демократизацію навчання.

Все це вимагає перебудови у плануванні навчальних занять, виборі форм навчання, раціональному використанню наочності, методів діяльності зі студентами.

У зв'язку з цим проблема “метод навчання” займає особливе місце в проблемно-модульній технології навчання. Існують різні підходи до класифікації методів навчання: а) методи, які визначають характер пізнавальної діяльності учнів; б) методи, які розглядаються в аспекті логіки навчання; в) методи стимулювання навчальної діяльності; г) методи контролю; д) методи, які забезпечують рівень проблемності; є) методи, які забезпечують передачу навчальної інформації.

М.І.Махмутов [2] підкреслює, що при проблемному навчанні загальні та бінарні методи застосовуються в органічній єдності. Він класифікує їх так: а) загальні (пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, проблемне викладання, евристичний, пошуковий); б) бінарні (методи викладання: інформаційно-репродуктивний, інформаційно-евристичний; методи учіння: слухання, читання підручника, вправи; методи управління пошуковою діяльністю учнів; методи навчання: непродуктивні та продуктивні; в) методи проблемного викладання (монологічного викладання, міркувального викладання, діалогічного викладання, евристичний, пошуковий, методи програмованих завдань).

Експериментальні дослідження переконливо вказують, що якість професійної підготовки зростає, якщо в основу організації навчального процесу покласти ідею осмислення кінцевої мети. Це зумовлює використання системного підходу в організації навчального процесу, структурування навчально-пізнавальної діяльності за допомогою диференційних завдань.

Усвідомлення та прийняття студентами кінцевої мети при навчанні з питань охорони праці активізує мислення, забезпечує міцне засвоєння знань, вмінь і способів діяльності.

У рамках кожного модуля детерміновані цілі, задачі та рівень його навчання. Заздалегідь структурована послідовність вивчення навчального матеріалу, рівень його засвоєння та контроль якості. Для кожного модуля пропонується список навчальної та довідкової літератури, якою студенти користуються в процесі підготовки до занять [3].

Після опрацювання кожного модуля проводиться підсумкове заняття. Воно має загальну структуру: тестові завдання, контрольні завдання, дискусія. При модульному навчанні оцінюється вхідний, проміжний та кінцевий рівень підготовки студентів.

Робота над кожним конкретним модулем зараховується при отриманні відповідної кількості балів. Кожен наступний модуль вивчається тільки після зарахування попереднього.

Дисципліна “Основи охорони праці” має 4 основних модуля, які є логічно завершеними частинами навчального матеріалу:

1. Основи законодавчої бази з охорони праці.
2. Основи санітарії і гігієни праці.
3. Основи техніки безпеки.
4. Основи пожежної безпеки.

Навчальний матеріал кожного модуля подано як закінчений блок. Дисципліна структурована за модульним принципом таким чином, що студент може навчатися за індивідуальним графіком.

Кожен модуль може оновлюватися, доповнюватися новим змістом, формами та заходами контролю тощо, оскільки його структура є динамічною.

У кожному модулі визначено ключові поняття, перелік вмінь та навичок, якими повинен володіти студент після завершення модуля відповідно складовій державних стандартів вищої освіти – освітньо-кваліфікаційні характеристики, навчальні елементи, заходи контролю та рейтингова система оцінювання в рамках кожного модуля.

Викладачу необхідно розробити учбово-методичні документи: методичні розробки лекцій, методичні рекомендації до виконання лабораторних робіт, практичних завдань, тестів вхідного, проміжного та кінцевого контролю знань, проблемні завдання до підсумкових занять, контрольні роботи.

Модульний контроль знань студентів є однією із важливіших складових модульної системи навчання.

Рейтинг-контроль забезпечує індивідуальність та об'єктивність оцінювання знань, умінь та навичок студентів. Відображає рівень підготовленості студента на певному етапі навчання.

Впровадження проблемно-модульної технології навчання при вивченні курсу “Основи охорони праці” дало змогу зробити такі висновки:

1. Різномірне розв'язання проблемних ситуацій активізує та само організує понятійно-теоретичну діяльність студентів.

2. Дидактичне забезпечення модульних занять дозволяє працювати студентам самостійно в індивідуальному темпі, творчо підходити до навчання, розвивати ініціативу.

3. Важливим психолого-педагогічним аспектом проблемно-модульного навчання є рейтингова форма контролю та визначення рівня оволодіння знаннями, вміннями, навичками студентів.

4. Успішність та якість знань студентів, що навчалися за проблемно-модульною технологією, в 1,5 рази більше ніж студентів, що вчилися за традиційною методикою.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Оконь В. Основи проблемного обучения. (Пер. с польского) – М.: Просвещение, 1968. – 208 с.
2. Махмутов М.И. Организация проблемного обучения в школе. – М.: Просвещение, 1977. – 240с.
3. Тулеева А.М. Активізація навчання з охорони праці / Зб. наук. раць. Пед. науки. – Херсон.: Айлант, 2000. Вип. 18. – С. 177–179.

УДК 378. 14

О.А. Філіпп'єва

ВАЛЕОЛОГІЧНА ОСВІТА ЯК УМОВА ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ МОЛОДІ ДО ШКОЛЯРІВ

Серед соціально значимих ціннісних орієнтацій особистості однією з основних є орієнтація на охорону та зміцнення здоров'я людини як єдино необхідного для існування та збереження цивілізації на землі. Стан суспільного здоров'я є важливим показником збереження та розвитку людського потенціалу будь-якої країни. Разом з тим, як відмічає багато дослідників у галузі психології, медицини, соціальних наук та педагогіки, відбувається регрес якості здоров'я, не дивлячись на досконалість медичних знань та розробку нових педагогічних технологій як в дидактиці, так і у вихованні. Об'єктивні,